

სასამართლოს „კლასიკური“ გადაწყვეტილება: მართლწინააღმდეგობის შეზღუდვა

გერმანიის ფედერალური სასამართლო (BGH), 1952 წლის 18 მარტის
გადაწყვეტილება – საქმის ნომერი GSSt 2/51, გამოქვეყნებულია:
BGHSt 2, 194 = BGH NJW 1952, 593

სამართლის რეფერენდარი *ფილიპ ვისმანი*, სამ. მაგ.

გერმანიის სისხლის სამართლის კოდექსის §240 მიხედვით, დამნაშავემ ამავე პარაგრაფის პირველი აბზაცით გათვალისწინებული დანაშაულის გარემოებები უნდა იცოდეს, რასაც მართლწინააღმდეგობა არ მიეკუთვნება. ამავე დროს მას გაცნობიერებული უნდა ჰქონდეს ან სინდისიდან გამომდინარე უნდა იცოდეს, რომ იგი იძულებით უმართლობას სჩადის (ოფიციალური პოზიცია).

ქმედების მართლწინააღმდეგობის შეგნების არარსებობა აკრძალვაში შეცდომას წარმოშობს, რომელიც არა განზრახვას, არამედ ბრალს გამორიცხავს უკიდურეს შემთხვევაში, თუ შეცდომის თავიდან აცილება დამნაშავესთვის შეუძლებელი იყო. აკრძალვაში შეცდომად კვალიფიკაციისთვის არ აქვს მნიშვნელობა იმას, უშვებდა თუ არა დამნაშავე სისხლისსამართლებრივი თუ არასისხლისსამართლებრივი ნორმების შესახებ შეცდომას (ავტორის პოზიცია).

I. საქმის მოცემულობა

წინამდებარე, უკვე არც ისე აქტუალური გადაწყვეტილებით გერმანიის ფედერალურმა სასამართლომ სამართლის განვითარების გზაზე საკვანძო, შეიძლება ითქვას, რევოლუციური გადაწყვეტილება მიიღო განზრახვისა და ბრალის თეორიის და ამით შეცდომის მოძღვრების შესახებ. გადაწყვეტილების ძირითადი არსი ჯერ კიდევ აქტუალურია, რადგანაც მასში მოცემული

* სტატია ქართულად თარგმნა ჟურნალის სამუშაო ჯგუფის წევრმა დავით ჩიხლაძემ.

** ავტორი არის თიუბინგენის ებერჰარდ კარლის სახელობის უნივერსიტეტის სისხლის სამართლის, სისხლის სამართლის პროცესისა და საავტორო სამართლის კათედრის პროფესორის დოქ. ბერნდ ჰაინრიხის დოქტორანტი და სამეცნიერო თანამშრომელი.

პრინციპები თანამედროვე სისხლის სამართლის დოგმატიკაში შეცდომის მოძღვრების ქვაკუთხედს წარმოადგენს. ამასთანავე, იგი ასახავს სისხლის სამართლის მეცნიერების ჯერ კიდევ სადავო საკითხს. ფედერალური სასამართლოს დიდი სენატის (სისხლის სამართლის საქმეებში) ეს **მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილება** სისხლის სამართლის მეორე სენატის მიმართვის შედეგად იქნა მიღებული. სამართლებრივ დავას საფუძვლად უდევს საქმის შემდეგი გარემოება.

საქმეში ბრალი ედებოდა ადვოკატს, რომელიც მანდანტის სისხლისსამართლებრივ დაცვას ახორციელებდა, ისე რომ მასთან ჰონორარის შესახებ სპეციალური შეთანხმება არ ჰქონია გაფორმებული. საქმის პირველადი განხილვის შემდეგ შესვენებისას ბრალდებულმა ადვოკატმა მანდანტისგან ავანსის სახით 50 გერმანული მარკის გადახდა მოითხოვა და დაემუქრა მას, რომ აღნიშნული თანხის არგადახდის შემთხვევაში იგი დაცვას არ განახორციელებდა. ზენოლის პირობებში მანდანტმა შესაბამისი თანხა ისესხა. მომდევნო დღეს მან ბრალდებულს ბიუროში თანხა გადაუხადა, რის შემდეგაც ადვოკატი კვლავ დაემუქრა და აიძულა ხელი მოეწერა ჰონორარის შეთანხმებაზე 400 გერმანული მარკის გადახდის შესახებ (რითაც მან სტანდარტზე მეტი გადასახადის გადახდა მოითხოვა, რაც არსებითად დასაშვებია მაშინ, როცა ამის შესახებ სპეციალური შეთანხმება არსებობს). ბრალდებული, რომელიც საკუთარი ქმედებების კანონიერებაში დარწმუნებული იყო, ჰამბურგის მიწის სასამართლოს მიერ იძულების ორი შემთხვევის გამო გასამართლდა. ფედერალური სასამართლოს მეორე სისხლის სამართლის სენატი, რომელსაც საქმე შესამოწმებლად გადაეგზავნა, დაუკავშირდა დიდ სენატს, რათა მომხდარიყო შემდეგი სამართლებრივი საკითხების გარკვევა: გერმანიის სისხლის სამართ-

ლის კოდექსის¹ §240 მიხედვით, იძულების დროს მიეკუთვნება თუ არა ბრალს არა მარტო §240 მე-2 აბზაცით გათვალისწინებული გარემოებების ცოდნა, არამედ აგრეთვე შეგნება იმისა, რომ ქმედება არის მართლსაწინააღმდეგო? დადებითად პასუხის გაცემის შემთხვევაში უნდა დაისვას შემდეგი კითხვა, კერძოდ, არის თუ არა იძულების ჩამდენი პირის ბრალეული ქმედება მაშინაც სახეზე, თუ პირი მართლსაწინააღმდეგობასთან მიმართებაში გაუფრთხილებლობით უშვებდა შეცდომას.

ჰამბურგის უფლებამოსილმა მინის სასამართლომ, რომელიც ფედერალური სასამართლოს მიერ ციტირებული იქნა², თავის მხრივ გადანყვეტილების დასასაბუთებლად განაცხადა, რომ თუ ბრალდებულს მისი ქმედების კანონიერება სჯეროდა, მაშინ ამ შემთხვევაში სახეზე გვაქვს **სისხლის სამართალში ირელევანტურ შეცდომასთან (unbeachtlicher Strafrechtsirrtum)**, რომელიც მისი ქმედების სამართლებრივ შეფასებას ეხება, რაც მას სრულად ჰქონდა გაცნობიერებული.

II. პრობლემატიკა და მოსაზრებები

დღევანდელი გადმოსახედიდან, სისხლის სამართლის მეორე სენატის მიერ ფორმულირებულ კითხვებში სისხლისსამართლებრივი დოგმატიკის რევოლუციის განზრახვაც კი შეიძლება დავინახოთ.³ გადანყვეტილების გამოქვეყნებიდან მალევე *ველცელი* აღნიშნავდა: „ის [გადაწყვეტილება] არის ერთ-ერთი ძირითადი გადანყვეტილება, რომლისთვისაც სასამართლო შეიძლება შეკრებილიყო. მის წინაშე რაიხის სასამართლოს დიდი გადანყვეტილებებიც კი ფერმკრთალდება [...]“⁴ როგორც შემდგომში გამოჩნდა, *ველცელი* მართალი იყო – რადგანაც გადანყვეტილებამ მოგვიანებით სისხლის სამართლის მთელ სისტემაზე ძირეული ზეგავლენა ნამდვილად მოახდინა. ის, რაც სასამართლოსადმი მიმართვაში გარეგნულად

იძულების სპეციფიკურ პრობლემად შეიძლება იქნეს მიჩნეული, სინამდვილეში დანაშაულის ყველა სუბიექტური ელემენტების მიმართებით უზენაესი სამოსამართლო განმარტების შესახებ მოთხოვნას წარმოადგენს. ამ სადავო საკითხის ჩარჩო კი არის შემონმება იმისა, უნდა დაისაჯოს თუ არა ბრალდებული ადვოკატი სისხლის სამართლის კოდექსის §240 მიხედვით იძულების გამო. იგი მანდანტს დაემუქრა ბოროტების მიყენებით (დაცვაზე უარის თქმა), რომლის განხორციელებაც მას შეეძლო. შედეგად, იძულების მსხვერპლი კაუზალურად მას თანხის გადახდაზე დათანხმდა – შესაბამისად სისხლის სამართლის კოდექსის §240 პირველი აბზაცის დანაშაულის შემადგენლობა აშკარად სახეზეა.⁵ საყოველთაოდ გავრცელებული მოსაზრების თანახმად, §240 მოცემული სიტყვა „მართლსაწინააღმდეგო“ არ წარმოადგენს დანაშაულის შემადგენლობის ნიშანს, არამედ იგი მხოლოდ დეკლარატორული მითითებაა მართლსაწინააღმდეგობის ეტაპზე მართლსაწინააღმდეგობის სპეციალური შემონმების აუცილებლობაზე.⁶ ასე, რომ გარკვეული მიზნის მისაღწევად ზიანის მიყენების მუქარა კონკრეტულ შემთხვევაში გასაკიცხად უნდა ჩაითვალოს:⁷ დასახული მიზანი (ფულის გადახდა) გარეგნულად მუქარის საშუალებასთან შეუსაბამოა, რადგანაც მანდანტსა და პროცესის წარმომადგენელს შორის არსებული ნდობაზე დაფუძნებული ურთიერთობა ასეთი ქმედებით ნადგურდება. შედეგად §240 მე-

⁵ შეად. §240 StGB დანაშაულის შემადგენლობასთან მიმართებით *Arzt/Weber/Heinrich/Hilgendorf-Hilgendorf, Strafrecht Besonderer Teil, 3. Auflage 2015, § 9 Rn. 46 ff.*; *Kleszczewski, Diethelm, Strafrecht Besonderer Teil, 2016, § 5 Rn. 16 ff.*; *Rengier, Rudolf, Strafrecht Besonderer Teil II, 17. Auflage 2016, Rn. 39 ff.*; *Wessels Johannes/Hettinger, Michael, Strafrecht Besonderer Teil I, 39. Auflage 2015, Rn. 401 ff.*

⁶ შეად. მაგალითად *Lackner/Kühl, StGB, 28. Auflage 2014, § 240 Rn. 25*; § 240 StGB პირველი აბზაცის ნორმა: „მართლსაწინააღმდეგოდ ძალადობის ან მუქარის გამოყენებით მნიშვნელოვან ზიანის გამოწვევით რაიმე ქმედების, თავისშეკავების თუ უმოქმედებისკენ იძულება, ისჯება ჯარიმით ან თავისუფლების აღკვეთით სამ წლამდე.“

⁷ შეად. კონკრეტულ შემთხვევაზე ძალზე დამოკიდებული ნიშანი სასამართლო პრაქტიკიდან უამრავი მაგალითით *Lackner/Kühl (Fn. 6), § 240 Rn. 17 ff.*; *Satzger/Schluckebier/Widmaier-Schluckebier, StGB, 2. Auflage 2014, § 240 Rn. 17 ff.*; *Schönke/Schröder-Eser/Eisele, 29. Auflage 2014, § 240 Rn. 15 ff.*; § 240 StGB მეორე აბზაცი: მართლსაწინააღმდეგოა ქმედება, თუ ძალის გამოყენება ან ზიანის მიყენების მუქარა მიზნის მისაღწევად გასაკიცხად უნდა შეფასდეს.“

¹ ტექსტში გერმანიის სისხლის სამართლის კოდექსი შემოკლებულია როგორც ცსსკ.

² BGHSt 2, 194 (195).

³ შეად. *Roxin, Claus, Strafrecht Allgemeiner Teil I, 4. Auflage 2006, § 21 Rn. 7* – „ისტორიული გარდატეხა“.

⁴ *Welzel, Hans, Juristen Zeitung (JZ) 1952, 340 (340).*

ორე აზრის მართლწინააღმდეგობის ეს ნიშანი სახეზეა.

კაზუსის განსაკუთრებული პრობლემა თავად „დამნაშავის შიგნითა“ და ის ქმედების „სუბიექტური მხარის“ განხილვის დროს დგინდება. იგი განზრახვისა და ბრალის ელემენტებისგან შედგება. სიტყვათა არაზუსტი ფორმულირება ამ ადგილას გამიზნულად ხდება – რადგანაც განხილული გადანყვეტილების შინაარსს მხოლოდ ცოტა რამ აქვს კონკრეტული შემთხვევის პრაქტიკაში გამოყენებასთან საერთო. უფრო მეტად საქმე ეხება მნიშვნელოვან კითხვას, თუ პრინციპულად როგორ უნდა იქნას გადაჭრილი „სამართლებრივი შეცდომა“, როგორც სისხლისსამართლებრივი ფენომენი. სწორედ ამიტომ ტერმინოლოგიასთან მიმართებით უკეთესია, თუ ამ ადგილას არ მოხდება მათი დადგენა და საუბარი იქნება უბრალოდ პრობლემების „სუბიექტურ მხარეში“ წარმოჩენაზე. წინამდებარე განაჩენში „სამართლებრივი შეცდომა“ როგორც **იძულების მართლწინააღმდეგობაში შეცდომა** ვლინდება. ამავე დროს საქმე არ ეხება ფაქტობრივი გარემოებების არარსებულ ან მცდარ წარმოდგენას, არამედ „სამართლის“ შესახებ „წმინდა“ შეცდომას. მოქმედ პირს მცდარი წარმოდგენა აქვს იმის შესახებ, თუ რა არის §240 მეორე აზრით გასაკიცხი და რა არა, რადგანაც ის თავისი ქმედებების „კანონიერებაშია“ დარწმუნებული. შეცდომის იმდროინდელი მოძღვრებისა და მაშინ მოქმედი სისხლის სამართლის გათვალისწინებით, მეორე სენატის კითხვებზე ყოველმხრივ დამაკმაყოფილებელი პასუხის პოვნა სასამართლოსთვის შეუძლებელი იყო. ამ საკითხთან დაკავშირებით ათწლეულების განმავლობაში აზრთა სხვადასხვაობა არსებობდა. ფედერალურმა სასამართლომ მოცემული გადანყვეტილებით პოლარიზებული საკითხები იმ დოგმატური კონსტრუქციის სასარგებლოდ გადანყვეტა, რომელიც დღესაც მოქმედებს გსსკ-ში.

თანამედროვე გაგების მიხედვით, წინამდებარე საკითხის განხილვისას მცდარი წარმოდგენის სისტემატიზაცია როგორც ქმედების შემადგენლობასთან დაკავშირებულ შეცდომად (გსსკ-ის §16) ან აკრძალვაში შეცდომად (გსსკ-ის §17) უნდა მოხდეს. ფაქტობრივი ხასიათის შეცდომა განზრახვას გამორიცხავს. შედეგად დანაშაულის შემადგენლობა სახეზე არაა. ამის საწინააღმდეგოდ, გსსკ-ის §17 პირველი წინადადების მიხედვით, აკრძალვაში შეცდომის დროს, როცა უმართლობის შეგნება არ

არსებობს, პირის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლება მხოლოდ მაშინ შეიძლება მოხდეს, თუ შეცდომის თავიდან აცილება შეუძლებელი იყო. თუ დამნაშავეს შეეძლო ქმედების უმართლობის შეცნობა, მაშინ გსსკ-ის §17 მეორე წინადადების მიხედვით შესაძლებელია სასჯელის ფაქულტატიური შემსუბუქება. 1952 წლიდან გერმანიაში გაბატონებულია დანაშაულის სისტემა, რომელიც ქმედების კაუზალური თეორიით არის განპირობებული და რომელსაც მეორე სენატის მიერ ფორმულირებული კითხვები, ასევე ამ კითხვებზე დიდი პალატის პასუხი ეყრდნობა.⁸ ამ გაბატონებული სისტემით დანაშაულის ყველა სუბიექტური ელემენტი (როგორც განზრახვა, ასევე უმართლობის შეგნება) ბრალის ეტაპზე იქნა გადაყვანილი და, შესაბამისად, ისინი ბრალის შემადგენელ ნაწილებად განიხილება.

ამ პროცესში ორი დოგმატური „ბანაკი“ შეურიგებლად უპირისპირდებოდა ერთმანეთს. პირველ ბანაკს **განზრახვის თეორიების** წარმომადგენლები შეადგენდნენ, რომლებიც უმართლობის შეგნებას განზრახვის ნაწილად განიხილავდნენ.⁹ ფედერალური სასამართლოს სიტყვებით რომ ითქვას, ეს მოსაზრება „მართლწინააღმდეგობის შეგნებას ფაქტობრივი გარემოებების ცოდნასთან თანაბრად მდგომ განზრახვის ელემენტად“¹⁰ მიიჩნევს. განზრახვითი ქმედება ამ შემთხვევაში ქმედების მართლწინააღმდეგობისადმი დამნაშავის შეგნებას მოითხოვს. აკრძალვაში შეცდომა, შესაბამისად, გამორიცხავს განზრახვას, ამით კი, გსსკ-ის §59 ნორმა [ძველი რედაქციით] აკრძალვაში შეცდომით ჩამდენი პირისათვის უშუალოდ მოქმედი იქნებოდა.¹¹ ამ მოსაზრებას ეწინააღმდეგებოდნენ **ბრალის თეორიების** წარმომადგენლები, რომელთა აზრითაც უმართლობის შეგნება, ზემოთ მოხსენიებული მო-

⁸ შეად. BGHSt 2, 194 (194, 211).

⁹ შეად. ამ თვალსაზრისთან დაკავშირებით *Binding, Karl, Die Normen und ihre Übertretung, Band II, 2. Auflage 1916, S. 935 ff.*; *Lange, Richard, JZ 1956, 519 (523)*; *Langer, Winrich, Das Sonderverbrechen, 1972, S. 323 ff., 356 f.*; *ders., Goldammer's Archiv für Strafrecht (GA) 1976, 193 (208)*; *Lang-Hinrichsen, Dietrich, Juristische Rundschau (JR) 1952, 184 (190)*; *Mezger, Edmund, Ein Lehrbuch, 3. Auflage 1949, S. 303 ff., 307 ff.*; *Schmidhäuser, Eberhard, StGB Allgemeiner Teil, 2. Auflage 1975, 10/28, 32 ff.*

¹⁰ BGHSt 2, 194 (204).

¹¹ შეად. ცნებებთან მიმართებით BGHSt 2, 194 (205 i.V.m. 197).

საზრებისგან განსხვავებით, განზრახვის ნაწილი კი არა, ბრალის დამოუკიდებელი ელემენტია.¹² სამართლებრივი შეცდომა ამ შემთხვევაში განზრახვას არ გამოორიცხავს. იგი დამოუკიდებელი და ამით განზრახვისგან თავისუფალი ბრალის ელემენტია, რომელიც **უმართლობის შეგნების** ფარგლებში აწვევებს შედეგებს. აქ უნდა განვასხვაოთ აკრძალვაში შეცდომა, რომლის თავიდან აცილება შეიძლება ან რომლის თავიდან აცილება შეუძლებელი იყო. უკანასკნელის შემთხვევაში სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა არ დგება, აცილებადი შეცდომის შემთხვევაში სასჯელის შემსუბუქება მხედველობაში შეიძლება იქნეს მიღებული. ადრე გაბატონებული განზრახვის თეორიები დღეს დამატებითი სისხლის სამართლის ფარგლებში და ბლანკეტური სისხლის სამართლის ნორმებთან მიმართებით უარყოფის ნაცვლად, ამ სფეროში გარკვეულ რენესანსსაც კი განიცდის.¹³

რაიხის სასამართლო¹⁴ როგორც განზრახვას, ასევე უმართლობის შეგნებას ბრალის ეტაპზე განიხილავდა. ბრალის შემონმების დროს იგი **ქმედების შეცდომასა და სამართლებრივ შეცდომას** ანსხვავებდა. სამართლებრივად მხოლოდ პირველი მათგანის დარეგულირება მოხდა მაშინდელ სისხლის სამართლის კოდექსის §59-ის ძველ რედაქციაში. ეს ნორმა სიტყვათწყობით დღევანდელ გსსკ-ის §16¹⁵

ემსგავსება. როგორც რაიხის, ასევე მოგვიანებით ფედერაციული სასამართლო, ამ საკითხს რაოდენობრივად საკმაოდ ბევრ გადაწყვეტილებაში განიხილავდა. სისხლის სამართლის კოდექსის §59 [ძველი რედაქციით], ისევე როგორც მისი თანამედროვე ვარიანტი §16 (გსსკ), იმ დანაშაულის გარემოებებს ეყრდნობა, რომლებიც კანონში მოცემულ ქმედების შემადგენლობას მიეკუთვნებოდნენ. ამით ნაგულისხმევი იყვნენ პირები, რომლებიც ფაქტობრივ შეცდომებს უშვებდნენ, რის გამოც ასეთი მცდარი „შესაბამისი დელიქტის განმსაზღვრელ“¹⁶ ფაქტებზე მიმართული წარმოდგენები რელევანტური იყო (**„error facti non nocet“**, შეცდომა ფაქტების შესახებ არ არის საზიანო).¹⁷ ამის საწინააღმდეგოდ, კანონი სამართლებრივი შეცდომების გადაჭრის საშუალებას არ შეიცავდა, რის გამოც რაიხის და ასევე ფედერალური სასამართლო თავდაპირველად „თითოეულ სამართლებრივ შეცდომას“¹⁸ აყალიბებდა. წინამდებარე საქმეში ფაქტობრივი გარემოებების შესახებ შეცდომა სახეზე არ იყო. შესაბამისად, სისხლის სამართლის კოდექსის §59 ძველი რედაქციით გამოყენება მხედველობაში ვერ იქნებოდა მიღებული. ამასთან, სამართლებრივი შეცდომის არსებობა ისევე იყო აღიარებული, როგორც მისი ფაქტობრივი გარემოებების შესახებ შეცდომისგან გამიჯვნის საჭიროება.¹⁹ რაიხის სასამართლო სამართლებრივი

¹² შეად. ამ თვალსაზრისთან დაკავშირებით *Welzel, Hans*, Schweizerische Juristen-Zeitung (SJZ) 1948, 368 (371); ders., JZ 1952, 596 (598); ders., JZ 1956, 238 (240 f.); ders., Das Deutsche Strafrecht, 11. Auflage 1969, S. 164 ff., 169; ამ პოზიციას ეთანხმება *Warda, Heinz-Günter*, S. 1 ff.; ders., JR 1950, 546 (547, 551).

¹³ შეად. *Tiedemann, Klaus*, Geerds-Festschrift 1995, 95 (104 ff.); იგივე პოზიციას ავრცელებს *Roxin, Claus*, Tiedemann-Festschrift 2008, S. 375 (378 f., 381); აგრეთვე *Heinrich, Bernd*, Roxin-Festschrift 2011, Band I, S. 449 (459 ff.); Leipziger Kommentar zum Strafgesetzbuch (LK)-Vogel, 12. Auflage 2006 ff., § 16 Rn. 40.

¹⁴ შეად. მაგალითად Reichsgericht in Strafsachen (RGSt) 1, 368 (369); RGSt 2, 268 (269); RGSt 4, 233 (239); RGSt 8, 172 (173); RGSt 10, 234 (235 f.); RGSt 16, 83 (86 f.); RGSt 19, 253 (254); RGSt 40, 326; RGSt 42, 26 (27 f.); RGSt 72, 305 (309).

¹⁵ §59 StGB ძველი რედაქციით: „პირველიაზბაცია თუ პირმა დასჯადი ქმედების ჩადენის დროს დანაშაულის გარემოებების არსებობა არ იცოდა, რომელიც კანონის მიერ გათვალისწინებულ დანაშაულის შემადგენლობას მიეკუთვნება და დასჯადობას ამკაცრებს, მაშინ ეს გარემოებები მას არ უნდა შეერაცხოს. [მეორეაზბაცია] გაუფრთხილებლობით ჩადენილი ქმედებების დასჯის შემთხ-

ვევაში ეს ნორმა მხოლოდ მაშინ მოქმედებს, როცა თავად ფაქტის არცოდნა გაუფრთხილებლობით არ არის გამოწვეული“. შეად. რაიხის სასამართლოს სასამართლო პრაქტიკა ამ საკითხთან დაკავშირებით BGHSt 2, 194 (196 ff.); ასევე ისტორიული განვითარების შესახებ *Heinrich, Bernd*, Roxin-Festschrift 2011, Band I, S. 449 (449 ff.); LK-Vogel (Fn. 13), 12. Auflage, § 16 Rn. 1 ff.

¹⁶ LK-Vogel (Fn. 13), 12. Auflage, § 16 Rn. 1.

¹⁷ *Heinrich, Bernd*, Roxin-Festschrift 2011, Band I, S. 449 (450); LK-Vogel (Fn. 13), 12. Auflage, § 16 Rn. 1; ლათინურისტორიულ კონტექსტში არა-ზიანი მიმართულია დამნაშავის სიცოცხლეზე, ანუ შეცდომა აზიანებს დასჯადობას, მაგრამ არა დამნაშავეს, რომელსაც ამით თავის მართლება შეუძლია, რადგანაც იგი დასჯადობისგან თავისუფლდება.

¹⁸ შეად. BGHSt 2, 194 (197).

¹⁹ შეად. მხოლოდ RGSt 1, 368 (369); RGSt 2, 268 (269); ასევე ისტორიული რეზიუმე BGHSt 2, 194 (197 f.); აგრეთვე *Warda, Heinz-Günter*, JR 1950, 546 (547) – შენიშვნით, რომ „არარსებობს სისხლის სამართლის საქმეებზე რაიხის სასამართლოს არცერთი ტომი, რომლებშიც ერთდროულად რამოდენიმე გადაწყვეტილება სამართლებრივ შეცდომას არ ეხებოდეს“.

შეცდომის გადასაჭრელად სარგებლობდა ადრე არსებული პრინციპებით: „უბრალო“ სამართლებრივ შეცდომას, განსხვავებით „error facti“, არ უნდა გამოენივია პირის მდგომარეობის შემსუბუქება („error iuris nocet“, სამართლებრივი შეცდომა საზიანოა).²⁰ ეს მიდგომა დღევანდელი შეცდომის შესახებ მოძღვრებაშიც აისახება, რომლის მიხედვითაც აკრძალვაში შეცდომა განზრახვითი დანაშაულისთვის დასჯადობას გსსკ-ის §17-ის მიხედვით მხოლოდ მაშინ გამორიცხავს, თუ შეცდომა გარდაუვალი იყო.²¹ ეს მარტივი გამიჯვნა რაიხის სასამართლოს სამოსამართლო პრაქტიკაში აღარ გამოიყენებოდა და იგი დამატებითი მოსაზრებით იქნა შევსებული: შედეგად სასამართლო სამართლებრივი შეცდომის ფარგლებში ანსხვავებდა სისხლისსამართლებრივი ნორმის შესახებ სამართლებრივ შეცდომას, რომელიც დასჯადობისთვის ირელევანტური იყო („error iuris criminalis nocet“, სისხლის სამართლში შეცდომა საზიანოა)²² და განზრახვის გამომრიცხავ არასისხლისსამართლებრივ შეცდომას („error iuris non criminalis non nocet“):²³ რაიხის სასამართლო ნორმებს, რომლებიც სისხლის სამართალს არ განეკუთვნებოდნენ, მაგრამ მისგან მაინც იყვნენ გათვალისწინებული, განიხილავდა როგორც ფაქტებს, ისე რომ სისხლის სამართლის კოდექსის §59 (ძველი რედაქცია) გათვალისწინებული შეცდომა მათ მოიცავდა. გავრცელებული მოსაზრების მიხედვით, ასეთი მიდგომა „ახალი ნორმების შემოდენისა და ყველა ამ ნორმის ცოდნის შეუძლებლობის გამო კომპრომისად“²⁴ ფასდებოდა. შედეგად, უმართლო-

ბის შეგნების არქონა ყოველთვის განზრახვის გამომრიცხავს ინვევდა, თუ არცოდნა მიმართული იყო სამოქალაქო და ადმინისტრაციულ-სამართლებრივ ნორმებზე (მაგალითად საპოლიციო სამართალი), რომლის გამოყენება სისხლის სამართლის მიერაც ხდებოდა.²⁵ თუ შეცდომა ეფუძნებოდა სისხლისსამართლებრივი ნორმების მცდარ შეფასებას, მაშინ მას დასჯადობაზე გავლენა არ გააჩნდა. ასეთი სამართლებრივი პრაქტიკიდან გამომდინარე ფედერალურ სასამართლოს პასუხი უნდა გაცეცა შემდეგ კითხვებზე: ცდებოდა ბრალდებული ადვოკატი სისხლისსამართლებრივი თუ არასისხლისსამართლებრივი ნორმის შესახებ?

III. გადაწყვეტილების ძირითადი არსი

წინამდებარე გადაწყვეტილებამ, როგორც უკვე აღინიშნა, არსებული სასამართლო პრაქტიკისთვის გადამწყვეტი როლი ითამაშა. ფედერალურმა სასამართლომ სისხლისსამართლებრივი და არასისხლისსამართლებრივი შეცდომებისადმი განსხვავებულ მიდგომაზე უარი თქვა (იხ. ქვემოთ 1.) და ე.წ. ბრალის თეორიების ბანაკს (2.) მიუერთდა. ამით სასამართლომ დღევანდელი საკანონმდებლო რეგულაციისათვის განმარტება შექმნა, რომელსაც ბრალის თეორია უდევს საფუძვლად და რომლის კოდიფიკაციაც, გსსკ-ის §16, §17 დღევანდელი რედაქციის სახით, მეორე სისხლის სამართლის რეფორმის შესახებ კანონმა მოახდინა.²⁶ შემდგომში შეჯამებულ იქნება გადაწყვეტილების არსებითი საკითხები.

1. სამართლებრივი შეცდომების ერთიანი რეგულირება

ფედერალური სასამართლო ეთანხმება მიწის სასამართლოს, რომ სისხლის სამართლის კოდექსის §240 მე-2 აბზაცის მართლწინააღმდეგობის დროს საქმე ეხება არა ქმედების შემადგენლობის ნიშანს,

²⁰ Heinrich, Bernd, Roxin-Festschrift 2011, Band I, S. 449 (450); LK-Vogel (Fn. 13), 12. Auflage, § 16 Rn. 3.

²¹ შეად. LK-Vogel (Fn. 13), 12. Auflage, § 16 Rn. 3.

²² შეად. მაგალითად RGSt 23, 374 (374 f.); RGSt 37, 389 (391); RGSt 52, 99 (100); RGSt 60, 423 (425); RGSt 67, 114 (115 f.); ამ სისტემატიზაციასთან დაკავშირებით ასევე Tiedemann, Klaus, Geerds-Festschrift 1995, S. 95 (98).

²³ შეად. მაგალითად RGSt 4, 233 (239); RGSt 10, 234 (235 f.); RGSt 42, 26 (27); RGSt 72, 305 (309); აგრეთვე ლიტერატურიდან რაიხის სამოსამართლო პრაქტიკის შესახებ, განსაკუთრებით Schlüchter, Ellen, Irrtum über normative Tatbestandsmerkmale im Strafrecht, 1983, S. 38 ff.; ასევე Heinrich, Bernd, Roxin-Festschrift 2011, Band I, S. 449 (450); Kuhlen, Lothar, Die Unterscheidung von vorsatzausschließendem und nichtvorsatzausschließendem Irrtum, 1987, S. 122 ff.; LK-Vogel (Fn. 13), 12. Auflage, § 16 Rn. 5 ff.; Roxin, Claus, (Fn. 3), § 21 Rn. 5.

²⁴ Tiedemann, Klaus, Geerds-Festschrift 1995, S. 95 (98).

²⁵ შეად. მაგალითად, განსაკუთრებით თვალსაჩინო კაზუსები RGSt 4, 233 (239); RGSt 19, 209 (211); RGSt 49, 140 (143).

²⁶ ძალაში შესულია 1.1.1975, BGBl. 1973 I, S. 909; გამოქვეყნდა 4.7.1969, BGBl. 1969 I, S. 717.

არამედ „დანაშაულის საყოველთაო ნიშანს“, რომელიც „ქმედების შემადგენლობის გარეთ“ იმყოფება და „იძულებითი ქმედების გარეგანი [...] მართლწინააღმდეგობის ერთეულს წარმოადგენს. იძულებითი ქმედების დანაშაულის გარემოებები კი მხოლოდ §240 პირველ აბზაცში არის განსაზღვრული“.²⁷ ამასთან სასამართლო ადგენს, რომ ზემოთ ჩამოყალიბებული რაიხის სამოსამართლო პრაქტიკის მიხედვით უმნიშვნელო *error iuris criminalis* სახეზეა,²⁸ რათა შემდგომში ამ მოძღვრების საფუძვლიანი განხილვა მოხდეს (და მასთან საბოლოოდ დამშვიდობება).

დიდი სენატი ისტორიული წყაროების შეფასების საფუძველზე ადგენს, რომ „წინადადება, რომ სისხლის სამართლის კანონის შესახებ შეცდომა ირელევანტურია და შესაბამისად მართლწინააღმდეგობის შეგნება დასჯადობის წინაპირობად არ შეიძლება იქნას მოთხოვნილი“, შეესაბამება „მოსაზრებას, რომელიც გერმანულ სისხლის სამართლის კანონმდებლობას საფუძვლად უდევს“.²⁹ ამის შემდეგ იგი მიმართავს რაიხის სამოსამართლო კანონმდებლობის კრიტიკოსებს, რომელთა თავდაპირველი წინააღმდეგობა „ერთხმად უარყოფაში“³⁰ გადაიზარდა და უერთდება მათ, რითაც იგი გავრცელებულ უზენაეს სამოსამართლო პრაქტიკას დიამეტრალურად უპირისპირდება. არაბრალეულ – შიდასისხლისსამართლებრივი – აკრძალვაში შეცდომის დროს ეს მოძღვრება „სასჯელის ხელშეუხებელი პრინციპის დარღვევას გულისხმობს, კერძოდ, ის რომ ბრალი სასჯელის წინაპირობაა“.³¹ მიუხედავად ამისა, მოსაზრებას: „[სისხლისსამართლებრივი] აკრძალვის შესახებ არაბრალეული შეცდომა არ არის შესაძლებელი“, „მე-19 საუკუნის მეორე ნახევრის პოლიტიკურად და სოციალურად სტაბილურ დროში“ „გარკვეული გამართლება“ გააჩნდა.³² მაგრამ, იმ დროში, როცა „სახელმწიფოებრივი და სოციალური ცხოვრების მონყობა ირყევა და იცვლება“, იგი რეალობას აღარ შეესაბამება.³³ ის, **თუ რა არის სამართალი და რა უმართლობა, აღარ არის**

თავისთავად გასაგები – ამით კი ჩნდება „შესაძლებლობა აკრძალვაში შეცდომის და სახელდობრ, აგრეთვე არაბრალეულობის“.³⁴ ფედერალური სასამართლო პირდაპირ აღიარებს, რომ რაიხის სასამართლოს პრაქტიკას ხშირად დამაკმაყოფილებელი შედეგები მოჰქონდა. ეს უპირველეს ყოვლისა „უნდა უმადლოდეს იმ გარემოებას, რომ ყოველი განსხვავების [სისხლისსამართლებრივ და არასისხლისსამართლებრივ შეცდომებს შორის] ლოგიკური განუხორციელებლობა უფლებას იძლეოდა, გადაწყვეტილების მიღება სამართლის ინტუიციის დახმარებით მომხდარიყო და სამართლებრივი ნორმის სისხლისსამართლებრივი თუ არასისხლისსამართლებრივი ბუნების დასაბუთება, იყო თუ არა შეცდომა რელევანტური, ინტუიციის მიხედვით დადგენილიყო“.³⁵ შესაბამისად, ფედერალური სასამართლოს გადაწყვეტილება მიზანმიმართულად უარის თქმაა კაზუსტურად აგებულ სამართლის პრაქტიკაზე. რაიხის სასამართლოს გადაწყვეტილებები „არცთუ იშვიათად“ ყოფილა „თვითნებობის განცდისგან“ თავისუფალი.³⁶ წინამდებარე გადაწყვეტილებით სასამართლო ამ პრაქტიკას უპირისპირდება და არსებული დოგმატიკის საწინააღმდეგოდ ამ ორი განსტოებიდან პირველ მოსაზრებას უჭერს მხარს.

2. გადაწყვეტილება ბრალის თეორიის სასარგებლოდ³⁷

ფედერალური სასამართლო განიხილავს საკითხს, თუ როგორ უნდა მოხდეს აკრძალვაში შეცდომის სისხლის სამართლის დოგმატიკაში ინტეგრაცია, რომელიც ერთიანად უნდა განიხილებოდეს. ამ მიზნისათვის დიდ სენატს უნდა მიეღო გადაწყვეტილება განზრახვისა და ბრალის თეორიების შესახებ. გადაწყვეტილების მიღება

²⁷ BGHSt 2, 194 (195 f.).

²⁸ BGHSt 2, 194 (196 ff.).

²⁹ BGHSt 2, 194 (199).

³⁰ BGHSt 2, 194 (200); შეად. აგრეთვე ისტორიული მიმოხილვა *Roxin, Claus*, (Fn. 3), § 21 Rn. 6 ff.

³¹ BGHSt 2, 194 (202).

³² BGHSt 2, 194 (202).

³³ BGHSt 2, 194 (202).

³⁴ BGHSt 2, 194 (202).

³⁵ BGHSt 2, 194 (203).

³⁶ შეად. BGHSt 2, 194 (203).

³⁷ უზენაესი ფედერალური სასამართლო, ისევე იურიდიული ლიტერატურა გადაწყვეტილებაში საუბრობს „ბრალის თეორიაზე“ და განზრახვის თეორიაზე – ორივე ბანაკში არსებული უამრავი განსხვავებული მოსაზრების გამო სწორი იქნებოდა გვესაუბრა „ბრალის თეორიებზე“ და „განზრახვის თეორიებზე“, შეად. *Langer, Winrich*, GA 1976, 193 (208 f.); ასევე *Heinrich, Bernd*, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 4. Auflage 2014, Rn. 1129 ff.

ბრალის თეორიის და ამით „თანამედროვე“ მოსაზრების სასარგებლოდ მოხდა. სასამართლო დიდი წინააღმდეგობის გზას ირჩევს, რომლის დროსაც იგი ძირითადად პრაქტიკაზე ორიენტირებულად ახდენს არგუმენტაციას: ბრალის თეორია აკრძალვაში ბრალეული შეცდომის განხილვისას თავიდან იცილებს იმ უარყოფით შედეგებს, რომლებიც განზრახვის თეორიის გამოყენების დროს სახეზე იქნებოდა. ასე რომ, დასჯადობა ამ შემთხვევაში მხოლოდ ბრალის თეორიის გამოყენებით არის შესაძლებელი. განზრახვის თეორიის დროს კი, იგი გაუფრთხილებლობითი დანაშაულის შემადგენლობის არსებობაზე არის დამოკიდებული.³⁸ აქ, სასამართლო, განზრახვის თეორიის მიმართ კრიტიკის არსს აყალიბებს: „მხოლოდ განზრახვითი დანაშაულების დიდი რაოდენობის ჩადენის დროს ეს კრიმინალურ-პოლიტიკურად მაქსიმალურად არასასურველ შედეგს იწვევს და საგნობრივად არაგამართლებულად ზღუდავს დასჯადობას“.³⁹ ბრალის თეორია კი დასჯადობის გამონაკლისებს არ ტოვებს: „მოსამართლეს არ სჭირდება იმ პირის თავისუფლებაში დატოვება, რომელიც სასჯელის ღირსია. კანონმდებელი არ არის იძულებული, გაუფრთხილებლობით დანაშაულთა კრებითი შემადგენლობა შექმნას“.⁴⁰ განზრახვის თეორიის უპირატესობას ფედერალური სასამართლო აკრძალვაში შეცდომასა და ფაქტობრივ შეცდომას შორის არასასურველი განსხვავების უარის თქმის შესაძლებლობაში ხედავს, რადგანაც „შეცდომის ორივე ფორმა სისხლის სამართლის კოდექსის §59 მიხედვით [ძველი რედაქციით] ერთნაირად განიხილება და შესაბამისად, „გაუფრთხილებელი“ აკრძალვაში შეცდომის დროს მხოლოდ გაუფრთხილებელი ქმედების გამო ისჯება იმავე ხარისხით, როგორც გაუფრთხილებლობით დანაშაულის გარემოებების მცდარი შეფასების შემთხვევაში.⁴¹ სასამართლოს მოსაზრებით, ამ უპირატესობას არ შეუძლია განზრახვის თეორიის ნაკლოვანებები გააქარწყლოს. დასახელებულ საკითხებთან ერთად ბრალის თეორია გვთავაზობს შესაძლებლობას, „სასჯელი ბრალის არსებული ხარისხის მიხედვით შეცვალაოთ ისე, რომ მოსამართლემ ცალკეულ

შემთხვევაში აკრძალვაში შეცდომა ბრალის შემამსუბუქებელ გარემოებად ჩათვალოს“.⁴² გარდა ამისა, „პროფესიონალი“ დამნაშავე ან ის, ვინც რწმენის ზეგავლენით მოქმედებს და თავისი ქმედების მართლწინააღმდეგობას ველარ აღიქვამს, შეიძლება დაისაჯოს როგორც განზრახვით ჩადენილი დანაშაულისთვის. მისი ბრალი მდგომარეობს იმაში, რომ „ის საკუთარ ღირებულებებს შეგნებულად საზოგადოებრივზე მაღლა განზრახ აყენებს [...] „პროფესიონალ“ დამნაშავეს კრიმინალური ცხოვრების გამო დაკარგული აქვს მორალური ღირებულებების შეგნების უნარი და სინდისი, რომ მიხვდეს რა არის უმართლობა“.⁴³ განზრახვის თეორიით ასეთი დასჯადობა გამორიცხული იქნებოდა, მანამ სანამ ბრალდებული შეძლებს დაამტკიცოს, რომ მას ქმედების მართლწინააღმდეგობის შესახებ მცდარი წარმოდგენა ჰქონდა. წინამდებარე საქმეში იგივე შემთხვევა არ არის სახეზე, მიუხედავად ამისა, სასამართლომ თავი შეიკავა ამომწურავად გაეცა პასუხი ამ კითხვაზე და თავი შეიზღუდა მის წინაშე არსებული საკითხების განხილვით.

საბოლოოდ ფედერალური სასამართლო აკრძალვაში შეცდომის თავიდან აცილების შესაძლებლობის საკითხს შედარებით მოკლედ განიხილავს. დიდი სენატი მიუთითებს სასამართლოებს იმაზე, რაც დღეს გსსკ-ის §17 არის მოწესრიგებული: „ბრალეულმა შეცდომამ აკრძალვაში შესაძლებელია ბრალის ხარისხის შემცირება გამოიწვიოს, მაგრამ ამავე დროს არაა აუცილებელი იგი ყველა შემთხვევაში შემსუბუქდეს. მხოლოდ იმ კონკრეტულ შემთხვევაში, როცა შეცდომა ბრალეულობას ნამდვილად ამსუბუქებს, შესაძლებელია სასჯელის შემსუბუქება“.⁴⁴ გადაწყვეტილება ამის შესახებ უნდა მიიღოს მოსამართლემ, რომელიც „ბრალეული აკრძალვაში შეცდომის განსაკუთრებით მსუბუქ შემთხვევებშიც კი“ მზად უნდა იყოს, „პირი ბრალის შესაბამისად დასაჯოს“.⁴⁵ სასამართლო განიხილავს აგრეთვე საკითხს, „სასჯელის ზომის შემსუბუქება მთლიანად მოსამართლის დისკრეციას უნდა დაექვემდებაროს“ თუ „სასჯელის ჩარჩოები თითოეული ქმედებისთვის უნდა იქნას გადაწყვეტილი“.⁴⁶ გა-

³⁸ BGHSt 2, 194 (208).

³⁹ BGHSt 2, 194 (207).

⁴⁰ BGHSt 2, 194 (208).

⁴¹ BGHSt 2, 194 (205).

⁴² BGHSt 2, 194 (208).

⁴³ BGHSt 2, 194 (208 f.).

⁴⁴ BGHSt 2, 194 (209).

⁴⁵ BGHSt 2, 194 (210).

⁴⁶ BGHSt 2, 194 (210).

დანყვეტილება მოსამართლის ფართო დისკრეციის სასარგებლოდ იქნა მიღებული.

გამამართლებელი გარემოების ფაქტობრივი წინაპირობების არსებობის შესახებ შეცდომა დღესდღეობით **ქმედების ნებადართულობასთან დაკავშირებულ შეცდომად** განიხილება. ამავე დროს იგი მჭიდროდ არის დაკავშირებული ბრალისა და განზრახვის თეორიებთან.⁴⁷ სასამართლო ამ საკითხს მოკლედ განიხილავს, რათა დაადგინოს: „წინამდებარე შემთხვევა არ იძლევა საფუძველს ამ საკითხთან დაკავშირებით პოზიციის დასაფიქსირებლად“.⁴⁸ ამავე დროს, დიდ სენატს არ აბრკოლებს, რომ დაადგინოს გამამართლებელი გარემოებების შესახებ შეცდომის სულ მცირე სიახლოვე სისხლის სამართლის კოდექსის §59 (ძველი რედაქციით) გათვალისწინებულ ფაქტობრივ შეცდომასთან: მართალია, იმ მოსაზრებას, რომ აქ ადგილი აქვს აკრძალვაში შეცდომას, ჰყავს მხარდამჭერები, თუმცა, მიუხედავად ამისა, სახეზეა სიტუაცია, როდესაც „განსხვავებით აქამდე განხილულ აკრძალვაში შეცდომისგან, პირი, ამ შემთხვევაში, საქმის ფაქტობრივ გარემოებებს თავდაპირველად წარმოიდგენს და ამ ფაქტობრივი წარმოდგენის საფუძველზე უკვე მას გააჩნია ამ წარმოდგენების მორალურობაზე დაფიქრების შესაძლებლობა“.⁴⁹

IV. გადაწყვეტილების შედეგები

არ იქნება გადაჭარბებული, თუ განხილული გადაწყვეტილების რევოლუციურობის შესახებ, დასკვნის სახით, კიდევ ერთხელ ხაზს გავუსვამთ. ყველა სამართლებრივი შეცდომის ერთიანად გადაწყვეტიდა და ბრალის თეორიის სასარგებლოდ განზრახვის თეორიასთან გამომშვიდობებით, დიდმა სენატმა სისხლის სამართლის კოდექსისთვის ჩამოაყალიბა ისეთი პოზიცია, რომელიც სისხლის სამართლის დიდი რეფორმის განხორციელების შედეგად, მეორე სისხლის სამართლებრივი რეფორმის შესახებ კანონით, ოცი წლის შემდეგ უნდა შესულიყო ძალაში.⁵⁰ ფედერალური სასამართლოს 1952

წლის 18 მარტის გადაწყვეტილებაში განხილული ყველა საკითხი – როგორც „ერთიანი“ აკრძალვაში შეცდომა და უმართლობის შეგნების არქონა, ასევე გადაწყვეტილება უმართლობის შეგნების ბრალის ფარგლებში განხილვის შესახებ – შემდგომში სისხლის სამართლის კოდექსის ნაწილი გახდა (შეად. გსსკ-ის §17 – „თუ პირს [...] არ გააჩნია შეგნება იმისა, რომ უმართლობას სჩადის, იგი მოქმედებს ბრალის გარეშე [...]). იმდროინდელი სამართლებრივი პრაქტიკის საწინააღმდეგოდ თანამედროვე სამართალში განზრახვა აღარ არის ბრალის ნაწილი, არამედ წარმოდგენილია, ფინალური ქმედების მოძღვრების გავლენის შედეგად, სამსაფეხურიან დელიქტის სისტემაში, ქმედების შემადგენლობის, მართლწინააღმდეგობისა და ბრალის სახით. იგი ასახავს ქმედების ობიექტურად განხორციელებული უმართლობის ქმედების შემადგენლობის სუბიექტურ ნაწილს. დღევანდელი §16 გათვალისწინებული ფაქტობრივი შეცდომა, რომელიც კოდექსის §59 ძველი რედაქციით, როგორც „ფაქტების შეცდომა“ ბრალს გამოორიცხავდა, დღესაც მოქმედებს როგორც განზრახვის გამომრიცხველი გარემოება და შესაბამისად, დანაშაულის შემადგენლობის უმართლობას გამოორიცხავს. მაშასადამე, წინამდებარე გადაწყვეტილება სისხლის სამართლის დოგმატიკაში წარმოადგენს არა მხოლოდ „უბრალო“ წვლილს „ჩვეულებრივი“ სამოსამართლო სამართლის განვითარებაში. ფედერალურმა სასამართლომ ამ გზაზე ფაქტობრივად შექმნა ლოგიკური სისტემა, რომელიც მოგვიანებით „კანონი გახდა“. იგი დღეს §16, §17 ორ შესაძლებლობას გვთავაზობს, რომელთა დახმარებით, ერთი მხრივ, ფაქტობრივი შეცდომის დროს და, მეორე მხრივ, „სამართლის“ შესახებ შეცდომისას ლოგიკური შედეგები მიიღწევა. ამ ფონზე უფრო საეჭვოდ ჩანს სისხლის სამართლის ზოგ ნაწილში „განზრახვის თეორიების რენესანსის შესახებ“ არსებული ტენდენციები, რადგანაც გამოწვევის გაზრდით სისტემის დამაჯერებლობა აუცილებლად მცირდება. კონკრეტულად საუბარია იმ მისწრაფებებზე, რომლის მიხედვითაც დამატებით სისხლის სამართალში და განსაკუთრებულად ბლანკეტური სისხლისსამართლებრივი კანონების დროს ცდილობენ, განზრახვის თეორიების სისხლის სამართლის სისტემაში „უკანა კარებით“ იმპლემენტაციას.

⁴⁷ შეად. დანვრილებით *Heinrich, Bernd*, (Fn. 37), Rn. 1123 ff.

⁴⁸ BGHSt 2, 194 (211).

⁴⁹ BGHSt 2, 194 (211).

⁵⁰ ძალაში შესულია 1.1.1975, *Das Bundesgesetzblatt* (BGBl.) I 1973, S. 909.